

Важливим кроком є оптимізація розвитку регіональної політики. Використовуючи диференційний підхід до кожного регіону, на основі моніторингу необхідно визначити індивідуальні пріоритетні напрямки і всі сили спрямувати на його розвиток. Не потрібно створювати умови для розвитку виноградарства на півночі України, якщо всі умови для цього є на півдні.

Ігнорування економічних інтересів регіональної спільноти, місцевих громад, обмеження державою прав, компетенцій, ресурсної бази місцевого самоврядування може призвести до порушення соціальної солідарності та як наслідок – втрати громадянами довіри до влади, підтримки її дій і намірів. Суспільна підтримка є потужним ресурсом розвитку, до того ж – необхідним, з погляду легітимності дій влади. На міжнародному рівні фактор наявності/відсутності суспільної підтримки зовнішньополітичних кроків національних лідерів враховується досить жорстко та є одним із чинників міжнародного іміджу як національних лідерів, так і держави [6].

Висновки. Тільки завдяки потужній державній підтримці є можливість зосередитись на проблемних та "бідніших" регіонах з метою допомоги їм досягти вищого рівня та економічної стабільності. Це можливо шляхом надання допомоги найбільш біднішим регіонам в інноваційній сфері, у сфері зайнятості та міжрегіональному та транскордонному співробітництві.

Створити оптимальний економічний механізм функціонування малого підприємництва можливо лише за умов зацікавленості органів державного управління та місцевого самоврядування як на рівні регіону, так і держави. Усі перелічені державні механізми зможуть сприяти конкурентоспроможності малих підприємств, економічному розвитку та ефективному функціонуванню, що приведе до економічної та соціальної стабільності в країні.

Література

1. Pega M. Деякі аспекти формування системи державного управління підприємницькими структурами в Україні за умов глобалізації та регіоналізації / М. Pega. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/
2. Колісниченко П.Т. Напрями удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності / П.Т. Колісниченко // Наука й економіка. – 2010. – № 4 (20). – С. 170-173.
3. Долгальова О.В. Теоретико-методологічні засади механізмів державного управління сталим розвитком підприємств малого бізнесу в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук держ. управління: спец. 25.00.02 – "Механізми державного управління" / О.І. Долгальова. – Донецьк. – 2007. – 40 с.
4. Європа на шляху до інформаційного суспільства : матер. Європейської Комісії 1994-1995 рр. / Держком. зв'язку та інформатизації України / О.М. Гальченко (заг. ред.), В.М. Павлович (уклад.), А.В. Цвігун (уклад.). – К., 2000. – 176 с.
5. Ляпін Д. Щодо горішення органів державної влади та місцевого самоврядування (квітень-травень 2007) / Д.В. Ляпін. – К. : Вид-во Ін-ту Конкурентного суспільства, 2007. – С. 21-44.
6. Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми (Робочі матеріали до Круглого столу 28.05.2008 р.). – К. : Вид-во Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2008. – 56 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD99_ukr.pdf.

Шоповалов С.Ю. Оптимизация экономических механизмов как основных средств государственной регуляции предпринимательства

Осуществлена попытка анализа и обобщения теоретических и практических аспектов относительно ведения предпринимательской деятельности, предложены пути

оптимизации экономических механизмов и модель оптимальной среды деятельности малого предпринимательства.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, оптимизация, государственная регуляция.

Shapovalov S.Yu. Optimization of economic mechanisms as the fixed assets of government control of enterprise

Summary: In the article the attempt of analysis and generalization of theoretical and practical aspects is carried out in relation to the course of business, the ways of optimization of economic mechanisms and model of optimum environment of activity of small enterprise are offered.

Keywords: entrepreneurial activity, optimization, government control.

УДК 631.15:658.27

Ст. наук. співроб. О.І. Шкуратов, канд. екон. наук –
Інститут агроекології і природокористування НААН

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Удосконалено методичні підходи до оцінювання конкурентного потенціалу лісогосподарських підприємств, що становить дворівневу систему агрегування показників (одиничних показників конкурентоспроможності в інтегральні показники конкурентоспроможності, а потім і самих інтегральних показників у комплексний показник конкурентоспроможності) методом середньої арифметичної зваженої на кожному з рівнів.

Ключові слова: оцінювання, конкурентний потенціал, лісогосподарські підприємства, система показників, конкурентоспроможність.

Успішне функціонування і розвиток лісогосподарських підприємств у сучасних умовах потребує відповідного підходу до формування його конкурентної стратегії, виявлення конкурентних переваг, а це, водночас, передбачає необхідність визначення ролі і значення конкурентного потенціалу в діяльності організації [2, с. 7]. Зважаючи на те, що основними категоріями, які визначають конкурентоспроможність підприємств, вважають їх стратегічний потенціал та конкурентні переваги, підприємствам лісогосподарського виробництва варто приділити увагу формуванню конкурентного потенціалу як сукупності переваг над конкурентами у економічній, організаційній, технологічній сферах діяльності, які можуть бути виміряні відповідними показниками. Для цього можуть бути застосовані наявні методики оцінювання конкурентного потенціалу. Проте їх варто удосконалити, враховуючи особливості підприємств лісогосподарського виробництва.

Особливу увагу питанням дослідження конкурентного потенціалу, його складових елементів приділено в роботах таких авторів як І. Балабанова, М. Білопольський, О. Вахінський, С. Клименко, О. Ульянченко та ін. Питаннями оцінювання конкурентного потенціалу підприємств займалися такі відомі українські і російські вчені як Л.В. Балабанова, А.В. Бандурин, А.В. Борисов, С.О. Коньшакова, Г.В. Кривенко, Б.А. Чуб та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт, проблема впровадження методів оцінювання конкурентного потенціалу підприємств, особливо в лісовій сфері, залишається актуальною і потребує подальших досліджень.

Метою роботи є удосконалення методичних підходів до оцінювання конкурентного потенціалу лісогосподарських підприємств.

На наш погляд, щоб оцінити конкурентний потенціал лісогосподарських підприємств, необхідно з'ясувати, наскільки конкурентоспроможні лісові ресурси, наскільки конкурентоспроможним є їх використання, відтворення. У науковій літературі під час аналізу стану лісових ресурсів вчені використовуються певний набір показників, якщо його структурувати, то можна виділити такі групи: показники якості лісових ресурсів, об'ємні показники, питомі і середні показники, транспортні показники. З метою розроблення методики оцінювання конкурентоспроможності лісових ресурсів потрібно зробити відбір показників. При цьому варто займати позицію лісокористувача і керуватися його інтересами. Тільки в цьому випадку можна вести мову про конкуренцію між ділянками лісового фонду за "право" їх же експлуатації.

У ринкових умовах підприємств з метою одержання максимально можливого прибутку змушений вибирати найбільш "зручні" для себе ресурси, зокрема щодо їх кількості, якості і транспортної доступності. Тому першим показником, відповідним для використання в оцінюванні конкурентоспроможності лісових ресурсів, має стати показник розрахункової лісосіки [5, с. 212]. Саме він відображає обсяг лісу, придатного для промислової експлуатації. З якісних показників вельми важливі для лісокористувача: породний склад і бонітет.

Оскільки деревні насадження неоднорідні і їх характеристики, зокрема, змінюються залежно від місцевості, а також з огляду на те, що підприємця цікавлять насамперед експлуатаційні хвойні лісові ресурси, доречніше використовувати адаптований показник бонітету – частку насаджень високих класів бонітету (I – III) на експлуатаційних, вкритих хвойним лісом площах. Цей показник дасть змогу зосередитися на високоякісних, високопродуктивних та цінних лісових ресурсах, які найбільш цікаві з комерційного погляду.

Практика лісокористування підтверджує, що найбільш освоєними лісами є ті, де сильніше розвинена транспортна інфраструктура [1, с. 104]. У цьому зв'язку виглядає вельми важливим використання транспортних показників для оцінювання конкурентоспроможності лісових ресурсів. З них найбільш доцільним є коефіцієнт транспортної доступності експлуатаційних лісових ресурсів ($k_{тдлер}$), оскільки саме він визначає транспортні витрати на лісозаготівлях:

$$k_{тдлер} = \frac{1}{l_{вив}}, \quad (1)$$

де $l_{вив}$ – середня відстань вивезення деревини. У цьому показнику середня відстань вивезення вказує на відстань від місця фактичної заготівлі деревини до нижнього складу.

Отже, сформувався група показників, необхідних для оцінювання конкурентоспроможності лісових ресурсів:

- розрахункова лісосіка;

- частка хвойних деревостанів на експлуатаційних, вкритих лісом площах;
- частка насаджень високих класів бонітету на експлуатаційних, вкритих хвойним лісом площах [4];
- коефіцієнт транспортної доступності експлуатаційних лісових ресурсів.

Вибрані показники загалом відображають обсяг ресурсів, придатних для експлуатації, їх якість, продуктивність, цінність, а також транспортну доступність, тобто ключові характеристики, що цікавлять лісокористувача. Оскільки відібрані показники мають різну розмірність, їх не можна безпосередньо використовувати в розрахунках. У зв'язку з цим необхідно переведення їх в індекси. Для цього серед оцінюваних лісових ресурсів необхідно вибрати "базові". Потім необхідно розрахувати самі індекси – одиничні показники конкурентоспроможності (k) лісових ресурсів як відношення величини показника оцінюваних лісових ресурсів до величини того ж самого показника "базових" лісових ресурсів. Формула для розрахунку одиничних показників конкурентоспроможності [3, с. 160]:

$$k = \frac{Q_N}{Q_{баз}}, \quad (2)$$

де: Q_N – величина показника лісових ресурсів "N"; $Q_{баз}$ – величина показника "базових" лісових ресурсів.

Для "базових" лісових ресурсів одиничні показники конкурентоспроможності будуть дорівнювати 1 (одиниці). Наступним кроком є визначення інтегрального показника конкурентоспроможності лісових ресурсів ($K_{лр}$) за формулою середньої арифметичної зваженої, який повинен об'єднати в собі всі одиничні показники конкурентоспроможності:

$$K = \sum_{i=1}^n W_i \cdot k_i, \quad (3)$$

де: k_i – одиничні показники конкурентоспроможності загальним числом n ; W_i – вагомість (значущість) одиничних показників конкурентоспроможності.

Визначення значущості одиничних показників конкурентоспроможності проведено експертним методом. Для цього було встановлено цільову аудиторію експертів в особі керівників і провідних фахівців лісозаготівельних підприємств, тобто тих осіб, які приймають рішення щодо вибору лісових ресурсів для промислового користування.

Експертам було запропоновано проранжувати за значущістю показники (1 – найбільш значущий, ..., 4 – найменш значущий), відібрані для оцінювання конкурентоспроможності лісових ресурсів: обсяг розрахункової лісосіки, частка хвойних деревостанів на експлуатаційних вкритих лісом площах, частка насаджень високих класів бонітету на експлуатаційних вкритих хвойним лісом площах, транспортна доступність експлуатаційних, лісових ресурсів. Результати опитування представлено в табл. 1.

З метою виявлення можливості продовження обчислення значимості показників визначено узгодженість думок експертів, для чого було використано коефіцієнт конкордації Кендалла [4].

$$W = \frac{12S}{n^2(m^3 - m)}, \quad (4)$$

де: S – сума квадратів відхилень суми всіх оцінок рангів кожного об'єкта експертизи від середнього значення; n – кількість експертів; m – кількість об'єктів експертизи.

$$S = \sum_{j=1}^m \left(\sum_{i=1}^n R_{ij} - R_{cp} \right)^2, \quad (5)$$

де R_{cp} – середнє значення для сумарних (за всіма експертами) рангів.

$$R_{cp} = \frac{1}{2} n * (m + 1) \quad (6)$$

Табл. 1. Результати опитування експертів

Найменування показника	Експерт									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розрахункова лісосіка	3	4	2	3	4	3	4	4	4	4
Частка хвойних деревостанів на експлуатаційних, вкритих лісом площах	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Частка насаджень високих класів бонітету на експлуатаційних, вкритих хвойним лісом площах	4	3	4	4	2	2	2	2	3	1
Транспортна доступність експлуатаційних лісових ресурсів (коефіцієнт)	2	2	3	2	3	4	3	3	2	2

У разі $W > 0,5$ можна стверджувати про узгодженість думок експертів більшою мірою. У ситуаціях, коли $W < 0,5$ оцінки не можна вважати достатньою мірою узгодженими. У цьому випадку коефіцієнт Кендалла становив 0,55, це дає підстави вважати вибірку якісною, а результати опитування достовірними. Отримане значення коефіцієнта Кендалла дає змогу за результатами опитування зробити обчислення коефіцієнтів значимості показників лісових ресурсів [3, с. 161]. Для цього буде використано формулу:

$$k_i^{zn} = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m R_{ij}}{\sum_{j=1}^m \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^n R_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^m R_{ik} \right)}, i = \overline{1, n} \quad (6)$$

де R_{ij} – значення оцінки i-го експерта по j-му показнику.

Результати розрахунку коефіцієнтів значимості представлено в табл. 2

Табл. 2. Коефіцієнти значимості (вага) показників лісових ресурсів

Найменування показника	Вага
Розрахункова лісосіка	0,22
Частка хвойних деревостанів на експлуатаційних, вкритих лісом площах	0,29
Частка насаджень високих класів бонітету на експлуатаційних, вкритих хвойним лісом площах	0,24
Транспортна доступність експлуатаційних лісових ресурсів (коефіцієнт)	0,25

З урахуванням коефіцієнтів значимості формула для оцінювання конкурентоспроможності лісових ресурсів виглядає так:

$$k_{лр} = 0,22 \cdot k_{орл} + 0,29 \cdot k_{хв} + 0,24 \cdot k_{бх} + 0,25 \cdot k_{мдлр}, \quad (7)$$

де: $k_{орл}$ – одиничний показник конкурентоспроможності за обсягом розрахункової лісосіки; $k_{хв}$ – одиничний показник конкурентоспроможності за часткою хвойних деревостанів на експлуатаційних вкритих лісом площах; $k_{бх}$ – одиничний показник конкурентоспроможності за часткою насаджень високих класів бонітету (I – III) на експлуатаційних, вкритих лісом площах; $k_{мдлр}$ – одиничний показник конкурентоспроможності за транспортною доступністю експлуатаційних лісових ресурсів.

За результатами оцінювання, найвищий рівень ефективності використання конкурентного потенціалу матимуть лісові ресурси, у яких більше інтегральний показник конкурентоспроможності ($K_{лр}$).

Висновки. Отже, обґрунтовано методику оцінювання конкурентного потенціалу лісогосподарських підприємств, що становить собою дворівневу систему агрегування показників (одиничних показників конкурентоспроможності в інтегральні показники конкурентоспроможності (лісових ресурсів, їх відтворення, використання, міжгалузєвої конкурентоспроможності), а потім і самих інтегральних показників у комплексний показник конкурентоспроможності) методом середньої арифметичної зваженої на кожному з рівнів. Ця методика оцінювання конкурентоспроможності актуальна для застосування органами влади як інструменту оцінювання досягнутого рівня економічного розвитку лісового комплексу.

Література

1. Колісник Б.І. Стратегічне планування ефективності функціонування лісогосподарського комплексу регіону : монографія / Б.І. Колісник. – Одеса : Вид-во "Фенікс", 2008. – 264 с.
2. Федоренко В.Г. Кластери – системний інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки / В.Г. Федоренко, А.Ф. Гойко, В.Б. Джабейло // Економіка та держава : наук.-практ. журнал. – 2007. – № 9. – С. 6-9.
3. Коньшакова С.А. Конкурентные позиции лесопромышленных предприятий Брянской области / С.А. Коньшакова, С. Кузнецов // Российское предпринимательство. – 2012. – № 21. – С. 157-162.
4. Зайцев А.В. Методические аспекты оценки конкурентоспособности воспроизводства лесных ресурсов / А.В. Зайцев // Российский экономический Интернет Журнал. – 2008. – № 4. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.e-rej.ru/publications/>.
5. Хвесик М.А. Комплексне використання лісоресурсного потенціалу: механізм стимулювання, інституціональне та інноваційно-інвестиційне забезпечення : монографія / М.А. Хвесик, О.М. Шубалий, Н.М. Василик. – К. : ТОВ "ДКС", 2011. – 498 с.

Шкуратов О.И. Оценка конкурентного потенциала лесохозяйственных предприятий

Усовершенствованы методические подходы к оценке конкурентного потенциала лесопромышленных предприятий, что представляет собой двухуровневую систему агрегирования показателей (единичных показателей конкурентоспособности в интегральные показатели конкурентоспособности, а затем и самих интегральных показателей в комплексный показатель конкурентоспособности) методом средней арифметической взвешенной на каждом из уровней.

Ключевые слова: оценка, конкурентный потенциал, лесопромышленные предприятия, система показателей, конкурентоспособность.

Shkuratov O.I. The assessment of competitive potential the forest enterprises

The methodological approaches to the assessment of competitive potential the forest enterprises are improved. They are two-level aggregation of indicators (individual competitiveness indicators to integrated competitive, and then integral indicators to composite competitiveness indicator) by the weighted arithmetic average at each of the levels.

Keywords: the assessment, competitive potential, forest enterprises, indicators' system, a competitiveness.

УДК 65.012.3

Доц. Р.В. Шуляр, канд. екон. наук;
студ. М.Б. Хома – НУ "Львівська політехніка"

ОРГАНІЗАЦІЙНА ГНУЧКІСТЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ

Відповідно до поставленої мети визначено та оцінено сукупність основних факторів, які впливають на формування необхідності гнучкості управління підприємством галузі фармації: державний контроль, державна реєстрація лікарських засобів, заборона антикорупційної дії, ліцензування виробництва; обмеження в кадровому забезпеченні.

Ключові слова: управління гнучкістю, менеджмент, стратегічне управління, фармацевтичні підприємства.

Постановка проблеми. Статистика свідчить, що функціонування українських підприємств перебуває під постійним впливом факторів зовнішнього середовища. Постійне підвищення вимог споживачів до якості товарів, нестабільність ринкової кон'юнктури, зменшення життєвого циклу товарів через появу заміників та конкурентів підвищують складність управління підприємством, а зниження уваги до гнучкості управління нівелює перспективи розвитку. Щоб зберегти і посилити свої позиції на ринку, підприємствам доводиться формувати механізми управління, які будуть відповідати умовам постійної адаптації. Одним із засобів подолання наслідків нестабільності зовнішнього середовища вважається організаційна гнучкість, оскільки вона допомагає підприємству обрати серед можливих варіантів поведінки той, який найбільше відповідає ситуації, без надмірних витрат.

Для прикладу, багато споживчих компаній мають свої особливі важелі впливу на подібні зміни: вони самі створюють умови для появи попиту на ринку, не чекаючи на конкурентів і появу нових вимог. В основі такого механізму повинні бути насамперед організаційні фактори, стратегічне планування, а також маркетингова діяльність. Успіх формування такого механізму можливий за умов належного інформаційного забезпечення. Для того, щоб збільшити можливість забезпечення підприємства необхідною інформацією про зміни, потрібно дотримуватись лінії постійного вдосконалення управлінських технологій, ефективного організаційно-економічного механізму, використання якого дає змогу досягнути відмінної координації діяльності підрозділів певного підприємства з реагування на зміни довкілля.

Тому особливо актуальним є всебічне вивчення поняття організаційної гнучкості та її форм. У межах виконання функції планування при уп-

равлінні гнучкістю підприємства постає проблема її кількісного вимірювання. Без цього не можна отримати контрольні точки для подальшого контролювання та визначення ефективності. Гнучкість підприємства означає його спроможність оперативно реагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, переходити у належний стан для забезпечення реалізації цілей його діяльності. Рівень гнучкості окремого бізнес-процесу доцільно оцінювати за кількістю функціональних станів процесу і часу, переходу від одного функціонального стану в інший. Пропонуємо розглянути питання гнучкості на прикладі фармацевтичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття "гнучкість" трактували різні автори. Сутність поняття організаційної гнучкості в теоретичних і практичних аспектах розглядали сучасні зарубіжні науковці, які формували її концептуальні засади (Д. Гервін, А. Сеті, С. Сеті), вивчали вплив нестабільного зовнішнього середовища на поведінку організації (Д. Аакер, Д. Аптон, Д. Гелбрейт) і питання взаємодії організаційної гнучкості та продуктивності (С. Багремі, Л. Косте, М. Мальгота). Українські вчені досліджували передусім виробничу гнучкість, розробляли методологічні підходи до оцінювання технічного й організаційного розвитку виробничих підприємств і їх гнучкості (В. Аніщенко, О. Грачов, О. Кузьмін, І. Отенко, Й. Петрович, В. Пастухова, Т. Садовська, М. Сигницький).

Мета дослідження. Метою наукової роботи є пошук та аналіз шляхів регулювання організаційною гнучкістю підприємства залежно від змін зовнішнього середовища у фармацевтичній галузі. Відповідно до поставленої мети визначено сукупність основних факторів, які впливають на формування організаційної гнучкості на підприємствах галузі фармації, а саме: державний контроль, державна реєстрація лікарських засобів, заборона корупційних дій, ліцензування виробництва та обмеження в кадровому забезпеченні.

Виклад основного матеріалу досліджень. Проаналізувавши трактування поняття "гнучкість", можна дійти висновку, що у процесі еволюції розуміння гнучкості підприємства можна виділити три підходи: виробничо-технологічний, економічний і ринковий.

До науковців, які досліджували гнучкість з позицій виробничо-технологічного підходу, належать більшість вітчизняних авторів. До першої половини минулого століття розглядали поняття гнучкості з позиції забезпечення гнучкості виробничого потенціалу, приділяючи увагу технічній та технологічній гнучкості, лишаючи поза увагою проблему розробки нової продукції [2-5]. З позицій економічного підходу, гнучкість розглядають як складову економічної стратегії підприємства і трактують, як здатність систем до множинної зміни номенклатури продукції, яку виготовляють за умов збереження основного технологічного обладнання [1, 8].

Зарубіжні спеціалісти підходили до визначення гнучкості з ринкової позиції, тобто спроможності підприємства до швидкої реакції на зміни попиту в асортименті та дизайні виробів з мінімальними втратами часу та ресурсів, створюючи при цьому споживачку цінність та збільшуючи свою вартість [9, 10]. Хагос М. показує, що саме працівники з підприємницьким налаштуванням допомагають компаніям генерувати прибуток [7, с. 17].